

vzgoje in vede ter učiteljstvo v njegovem stremeljenju po naobrazbi voditi in zanesljivo informirati

Dovolj naj bo za danes lepih načrtov in upogledov v bodočnost. Znanosti ni več daleč čas, ko bo treba podrobneje, natančneje izpregovoriti o velikih nalogah, ki čakajo slovenskega učiteljstva.

Eno pa bodi za nas že danes jasno. Narodna misel naj bo zanesljivo edina naša voditeljica pri vsem našem delovanju, bodisi v šoli ali izven šole, bodisi na kulturnem ali političnem polju. Lahko smo uverjeni, da pride potem novo življenje v naše vrste, zakaj narodna misel, to je misel krasna, velika in globoka, ki nas bo dvigala in navduševala.

Ona bo rešila naroda iz njegovega bednega sedanjega položaja. Nje sugestivni sili se trajno ne more nihče ustavljati. Nerazumljiva je le-ta sociološkemu spoznanju, ne moremo si je tolmačiti z nam poznanimi sociološkimi zakoni, a znamo, da če se ji udinjimo, slušamo glas narave, ki najde vedno sredstva, da okuženi in bolni organizem zopet ozdravi. Baš ta sugestivna, magična sila ideje, ki bo prejalile navzlic vsem oviram zanesla narodno gibanje v najširše sloje narode, opravičuje naš optimizem, prepotreben posebno nam obmejnim Slovincem, da ne izgubimo poguma spričo sedanjega našega žalostnega položaja.

Učiteljstvo je poklicano, da se postavi na čelo narodnemu gibanju. Dogodki zadnjih dni morajo zapustiti v slehrnem slovenskem učitelju trajno sled, v slehrnem zbuditi smisel za narodno delo; biti morajo začetek narodnega preobrata v slovenskem učiteljstvu. Prvi pozitivni uspeh započete narodnega gibanja obstoj v tem, da se vsi oklenemo z vso vneto in požrtvovalnostjo našega edinega obrambnega društva „Družbe sv. Cirila in Metoda“, od katere pričakujemo obmejni Slovinci vedno krepkeje in izdatneje podpore v hudem našem boju. Slehrnega tovariša in slehrne tovarišice narodna dolžnost je, da pristopi družbi kot član in zanj ob vsaki primerni priliki poagituje. Koder obstojajo podružnice, dajmo ji posvetiti svoje sile; koder bi lahko obstojala, pa je ni, dajmo jo ustanoviti. Dajmo pa tudi v društvu poudarjati zgolj narodni moment, da se izognemo prepiru in sovraštvu, ki je uspešnemu narodno-obrambnemu delu na kvar. Naročajmo in širimo družbino glasilo „Slovenski Branik“, na katerega bi naj bil naročen vsak Slovenec, ter dopisujemo mu. Znajte: vsak korak, ki ga storite v korist „Družbe sv. Cirila in Metoda“, storite v korist obmejnih svojih bratov, ki vam bodo hvaležni in vam bodo vračali milo za drago.

Kličem vam, tovariši in tovarišice: V znamenju narodne misli na delo!

V znamenju — miru in sprave!

Kakšne pojme o miru in spravi ima naše vodilno katoliško časopisje, naj dokažejo novice, ki jih brez vsake opazke priobčujemo na tem mestu. Te novice se tičejo — učiteljstva!

„Domoljub“ z dne 15. oktobra 1908: Kri za svobodno šolo! Pri letošnjem zborovanju učiteljske „Zaveze“ v Gorici je poročal nadučitelj Franc Silvester o narodnonaprednem učiteljstvu in klerikalizmu. To poročilo, ki je prinaša zadnji „Učiteljski Tovariš“, ni nič drugega kakor bridka tožba, s katero skuša znani Silvester samega sebe oprati in postaviti pred svet kot nedolžnega angelčka. In pri tem pripoveduje zgodbe in omenja stvari, da moramo vprašati prav posebno liberalne učiteljice, ki so poslušale tisti govor: „Ali vas ni bilo nič sram? Ali res ne?“ In ohladil si je Franc Silvester svojo jezo nad klerikalizmom in na koncu svojega govora je pozval vse učiteljice, da bodi njih armada pripravljena, pa žrtvuje vsak čas, če bo treba „tudi svojo srčno kri za največja svoja ideala: za svobodno šolo in za svobodno učiteljstvo.“ To si mi zapomnimo, in tudi vi, krščanski starši, zapomnite se te besede: učiteljstvo naj bo zmiraj pripravljeno, da prelije, če bo treba, tudi svojo srčno kri za svobodno šolo, to je, za brezversko šolo. Primeren odgovor bo dobilo liberalno učiteljstvo od ljudstva samega, ki bo tudi, če treba, prelilo svojo srčno kri za krščansko šolo. Se vam bo že še posvetilo, učiteljski snopoglavci! In v družbi takega Silvestra, ki je pozival vse učitelje in učiteljice

na boj za svobodno, brezversko šolo, se je dobro počutil tudi okrajni šolski nadzornik, Finžgar.

„Domoljub“ z dne 15. oktobra 1908: Glasilo liberalnih učiteljev „Učiteljski Tovariš“ pozivlja v eni zadnjih številkih skoro kar naravnost na umor dr. Lampeta. Čudili smo se, kako je mogel državni pravdnik, ki ima jako pazno oko ob drugih prilikah, pustiti to grožnjo tiskati, ne da bi bil hujskajoči dopis zaplenil. Kaj naj rečemo o učiteljstvu, ki odobrava pisanje takega nesramnega lista. Povedali bomo našim poslancem in tudi slovenskemu ljudstvu, naj nima najmanjšega stika z učiteljstvom, ki podpira ta list ali se strinja z njegovo pisavo.

„Slovenec“ z dne 19. oktobra 1908: Novi Bog. Filozofov našemu liberalnemu učiteljstvu ne manjka; če niso modri, so vsaj izvirni. V zadnjem „Tovarišu“ razglablja neki „Koroški tovariš“, ki pa najbrže ni ljudsko-šolski učitelj, ampak na lestvici mladinskih vzgojiteljev nekoliko višji, o narodnosti. Je ravno zdaj taka moda. Ta človek meni, da ni smeti biti ne svobodni, ne nesvobodni mislec, v narodni misli pa je že zapodena svobodna misel in obenem krščanstvo. Res „prižgal si mojster, žar mi nove luči!“... Zelo široka je narodna misel, ne da se tajiti. V njej je rešitev vseh kulturnih, socialnih, moralnih, plemenskih in verskih vprašanj. Samo nekaj narodna misel ni — namreč klerikalna. In vendar je krščanska. Ona je vdrgič vteleseni Kristus. Kajti ona šele nas uči, kaj je pravzaprav krščanstvo: samospoštovanje in ljubezen lastne božanstvene narave... Nismo se motili: v sedanjih resnih časih smo vedeli, da nas bo vsaj „Učiteljski Tovariš“ še vedno zabaval.

„Slovenec“ z dne 19. oktobra 1908: Nadučitelj Silvestrov v Črnem vrhu, ni bil discipliniran, kakor se govori po Vipavskem, ker je baje otroke zlorabljal, ampak je bil od deželnega šolskega sveta kazensko prestavljen iz Črnega vrha, oziroma zdaj le kot nadučitelj od tam odstavljen, zaradi njegovega obnašanja v šoli in izven šole, zlasti zaradi nekkih preiskav, v katerih je kazal, da rabimo mil izraz, temeljito nepoznanje vzgojeslovja. Nam je žal, da se je sin tako vrliga in spoštovanega moža, kakor je njegov oče, po liberalnem hujskanju dal tako daleč zapeljati. Učitelj, ki vedno le „Narod“ in „Učiteljskega Tovariša“ bere, pride tako daleč. „Učiteljski Tovariš“ je tako predrzen, da celo naravnost hujska učiteljstvo, naj se s silo iznebi dr. Lampeta, češ, da „mora pasti žrtev!“ Naravnost k poboju hujska učiteljski list. Mi se le čudimo, kako je moglo državno pravdnništvo, ki tako pridno konfiscira časopise, ako kaj napišejo zoper nemško blago, pustiti, da je izšel v „Učiteljskem Tovarišu“ poziv k umoru! To liberalno časopisje zmeša mlade ljudi, in ne bo prej bolje v učiteljskem stanu, nokler se učiteljstvo ne odpove takim svojim zapeljivcem. Silvester, namesto da bi lepo priznal, kar je zakrivil, pa igra zmagoslavne viteza in v „Učiteljskem Tovarišu“ se proslavlja njegova žalostna junaštva. Na ta način seveda se ne dela za korist učiteljstva, ampak se mu najbolj škoduje.

Kakšne pravice si prila- stuje c. kr. orožništvo v Istri.

Pred nedolгим časom je prišel c. kr. orožnik k učiteljici na italijanski šoli pri sv. Luciji. Zažugal ji je, naj nikar tako ostro ne kaznuje otrok v šoli, naj jih namreč ne pridržuje čez poldne v šoli. Otroci so zaraditega lačni in starši se pritožujejo. Ako bo še nadalje tako postopala, bo imela z njim opraviti. Učiteljica se je vendar zavedala svojih dolžnosti in pravic. Pritožila se je pri c. kr. okrajnem šolskem svetu in s tem dosegla, da je bil dotični orožnik prestavljen.

Še bolj interesanten slučaj se je prigodil v dolinski županiji v času letošnjih počitnic. Nekdo je obdžil učitelja, da je preklinjal v šoli. C. kr. orožnik je napravil takoj proti temu učitelju disciplinarno preiskavo. Hodil je od hiše do hiše izpraševati šolske otroke. Dobil je nekatere, ki so temu pritrdili, a njega ni to nič brigalo, da so nekateri med temi, ki niso nikdar hodili in še danes ne hodijo k onemu učitelju v šolo. Orožništvo je naznanilo c. kr.

okrajnemu glavarstvu, to c. kr. šolskemu svetu in ta c. kr. okrajni sodniji, in tako se še danes ta štrana meša in vozla. Zamalo se je to zdelo učitelju, zamalo se je to zdelo krajnemu šolskemu svetu in pritožila sta se oba pri c. kr. okr. šol. svetu, a še zamej dostojno se je zdelo to „Slovenskemu učiteljskemu društvu v Istri“. To je naznanilo c. kr. okrajnemu svetu in deželnemu orožniškemu poveljstvu, da je c. kr. orožništvo v Boljuncu kršilo deželne in državne šolske zakone, ker orožništvo ni pooblaščen in usposobljeno za to, da bi vršilo disciplinarne preiskave proti učiteljstvu. Zaraditega je zahtevalo, da poskrbe pristojne oblasti, da se ne bo to nikdar več ponovilo in da dobi učiteljstvo za ta slučaj primerno zadoščanje. Čujemo, da je okrajni orožniški stražmojster zaraditega nekaj preiskoval in izpraševal, ali so to orožniku starši ali otroci na njegova vprašanja pritrjevali. Mi povemo k temu le to, naj je bilo kakor hoče: orožnik nima po obstoječih zakonih pri tem ničesar opraviti. Tudi čujemo, da se je dotični orožnik izrazil, da je on nekaj pozvedel, a nekaj da je dostavil pisochi stražmojster. Iz tega je razvidno, kako zanesljiva so taka orožniška poročila, naznanila in ovadbe.

Najbrž je zaraditega prestavilo orožniško poveljstvo onega orožnika iz koperskega okraja nekam v tržaško okolico. S tem se nam zdi, da so udarili po sedlu namestu po konju, kaznovali so puško namesto lovca, ker orožnik je najbrž delal le ono, kar mu je veleval stražmojster in ker mu ni zadostil, je dostavljaj še sam. Zaraditega ne šteje učiteljstvo to kot nikako zadoščanje in vso zadevo predloži v presojo domobranskemu ministru. Ker je pa mogoče, da se je kaj takega tudi drugod zgodilo ali se pa še godi, prosimo, da naši so-mišljeniki to objavijo v stanovskem listu. Ne moremo pa zamolčati dobrega sveta, ki ga je dala „Občinska uprava“, namreč: Preden kdo govori z orožnikom, naj pokliče zraven zanesljivo pričjo, da tako zabrani dostavljanje pisochemu stražmojstru.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Jubilejska samopomoč. Prav počasi kapljajo doneski za zadnja dva smrtna slučajja. 54 članov je, ki še niso poravnali za slučaj Abram, kaj pa šele za slučaj Božič!

Prosim, ne obtežujte posla in ne delajte nepotrebnih skrbi! Zopet so pristopili trije člani, tudi nekateri so obljubili, poslal sem jim položnice, naj se torej podvzajajo!

Predsednik.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj zboruje v ponedeljek, dne 2. novembra t. l., ob 2. uri pop. v prostorih deklishe šole v Kranju.

Dnevni red:

1. Poročilo posameznih poročevalcev o izvenšolskem delovanju.
2. Samopomoč v bolezni, predava predsednik Fr. L u z n a r .
3. Predlogi in nasveti.

K mnogobrojni udeležbi vabita

odbor in socialni odsek.

Štajersko.

Slovenjebistriško učit. društvo zboruje 5. novembra t. l. ob 10. uri dopoldne v veliki dvorani hotela „Avstrija“ v Slov. Bistrici s sledečim vzporedom:

1. Dopisi (takrat velevažni).
2. Poročila delegatov „Zaveze“. Tovariša Krotky in Kokl.
3. Socializem in šola. Govori bivši učitelj, g. Kitek, žel. uradnik.
4. Naša naloga glede izvenšolskega delovanja v prihodnjem šol. letu. Medsebojni razgovor z nasveti itd.
5. Slučajnosti.

Po obedu ravnotam pevska vaja.

Pod prapor, kdor še ni popolnoma ob stanovsko zavest!

J. K o k l , t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo 1. t. m. ob obilni udeležbi.

S pozdravom na navzoče otvoril tovariš predsednik zborovanje, posebe pa pozdravi tov. T. Weinharta iz Dornave, ki je zopet vstopil v naš društveni krog, nadalje tovariša Goloba Josipa iz St. Janža n. D. p., Kožuha Antona iz Majšberga in Planerja Dragotina iz Cirkove, ki so nanovo pristopili k društvu.

Tov. predsednik naznanja, da se tov. ravnatelj M. Nerat zahvaljuje za sožalje, ki mu ga je naše društvo izreklo ob izgubi njegovega blagega sina Miroslava.

Po razgovoru o različnih šol. vprašanjih, nam poroča tov. Kavkler o zbirki normalij, indeksu in o vzornem šol. redu.

Tov. Šorn kot zastopnik učiteljstva v okr. šol. svetu naznanja, da se je zavzel za prepotrebnost regulacije učiteljskih plač tudi ptujski okr. šol. svet, ki je tozadevno resolucijo poslal štaj. dež. odboru.

Ker je ptujski „Štajerc“ v predrzno lažnjivem članku napadal učiteljstvo, poudarjajoč, da je ono provzročilo izgrede v Ptuj dne 13. septembra, je treba, da se dotični članek popravi. V to svrhu se izvoli deputacija, ki ima nalogo, da gre k predsedniku okr. šol. sveta in prosi, da pošlje okr. šol. svet uradni popravek na uredništvo „Štajerca“.

Izrekla se je želja, da izreče društveno vodstvo tov. E. Adamiču v imenu društva sožalje zaradi nesrečnega dogodka 20. septembra, ki mu je vzel dragega brata Ivana.

Tovariši in tovarišice, na snidenje pri prihodnjem zborovanju dne 12. listopada!

Goriško.

Tolminskega učiteljskega društva občni zbor se je vršil v nedeljo, 18. t. m., v Kobaridu. Zbralo se je 37 tovarišev in tovarišic. Teh je bilo malo; sploh je pa bila udeležba dobra, čeravno smo pogrešali marsikatero tovariša.

Predsednik tov. Kenda pozdravi zborovalce in predstavi vlad. zastopnika g. dr. Vodopivca. Nato se spominja z navdušenimi besedami jubileja Nj. Veličanstva, ki se mu odpošlje vdanostna brzojavka.

Tov. Kutin prečita tajniško poročilo, sestavljeno jako natančno. Poročilo obsega marsikako praktično navodilo posebnemu mlajšemu učiteljstvu, zato naj bi se priobčilo v „Učit. Tovarišu“. Prav je, da je bila v poročilu tudi zaslužena graja tistemu, ki je lani nesel na okr. šol. svet, kar se je pri obč. zboru govorilo. Je že prav, da pride nadzornik k obč. zboru, toda samo kot društveni član, drugače ne. Letos ga pa ni bilo, čeravno je bil vabljen. Tudi prav! Ampak ust se nam ne bo mašilo s tem, da preganjate tovariše, ki se upajo ziniti pri obč. zboru, kakor ste lani napadli tov. Stresa. Tempi passati, gospodje birokrati!

Iz blagajnikovega poročila smo posneli, da je kasa — prazna. Nekoliko smo jo napolnili koncem zborovanja, ko smo vplačali zastalo udnino.

Razprava o delovanju naših zastopnikov je bila precej živahna. Še bolj bi bila, ako bi si vsak upal povedati, kar ga teži. Osmelil se je pa tov. K. in izvajal:

Lansko leto je bil premeščen tovariš H. iz Tolmina na potov. šolo Log-Strmec v kljub težki bolezni, čeprav je prosil, naj ga puste v Tolminu, in priložil prošnji zdravn. izpričevalo. Nadzornik mu je rekel, da mora iz Tolmina zato, ker se ne vede dosti vlnudno proti njemu! Vemo pa, da se je H. vedno dostojno vedel, vršil vestno svojo dolžnost v šoli in bil pri ljudeh priljubljen. Toda klanjati se ni znal, zato marš iz Tolmina. Po nadz. besedah se ne sme nadejati, da bi še kdaj prišel v Tolmin ali okolico. — K. je vložil proti premeščitvi rekurz; prvo nadzornikovo vprašanje je bilo, kdo ga je napil in kdo mu je sestavil utok. Bil je pooblaščen povedati, da mu je nasvetoval tov. Kenda. Tega je potem nadzornik o prvi priliki napadel, da hujska in šunta učiteljstvo! Tri mesece ni bilo o rekuru ne duha ne sluba, a bolni učitelj je moral opravljati težavno potovalno službo. Potem je prejel nekega dne v zavitku — subo prilogo k rekuru (dekret premeščitve) brez vsakega pojasnila. Tako se postopa s pridnim, mladim učiteljem, ker si upa z lastno glavo misliti! Pred par leti pa je služboval v Tolminu tovariš žalostnega spomina, ki je delal sramoto učiteljstvu. Pri vsem tem je bil Benjamin persona grata pri predstojnikih. Ali morda zato, ker je hodil tovariše denuncirati in je bil agent za znamenito zapuenco prežalostnega spomina, zaradi katere se danes kesa 99% učiteljev, da so jo podpisali? — Zato je stavil tov. K. na zastopnika sledeča vprašanja:

1. Zakaj je bil Hude premeščen v Log v kljub zdrav. izpričevalu?
2. Ali je bil res premeščen zato, ker se ni dovolj ponižno vedel proti nadzorniku?
3. Ali sme tovariš tovarišu dati praven nasvet, ko se mu zgodi krivica, ali je to že „hujskanje“?
4. Kje leži Hude tov. rekurz od meseca aprila in kdaj bo rešen?

Zastopnik učiteljstva tov. Dominko pojasni, da je bil v Logu učitelj M. bolan. In smo ga morali premeščiti. Ker je Log važna postojanka, smo morali poslati gor dobrega in sposobnega učitelja. Tak učitelj je tov. Hude, zato smo ga poslali tja. Zastopnika učiteljstva sta tudi menila, da bolezni posebno huda. (Zato kompetenten zdravnik!) Pri seji sene pravnič govorilo o kakem nedostojnem vedenju.

Tov. K. pravi, da mu to pojasnilo ne zadostuje. Učit. zastopnika morata stati na stališču, da se ugodni učitelju, ki kaj prosi na podlagi zdrav. izpričevala. Tu pa ste zdravniško izpričevalo popolnoma prezrli. — Torej Dominko trdi, da so poslali Hude v Log, ker je dober in sposoben, a nadzornik je rekel temu, da mora v Log po lastni krivdi, zaradi nedostojnega vedenja. Ako jo tako, potem govori eden n e r e s n i c o . Ali je govoril nadz. neresnico? Zast. Rakovšček namreč potrdi, kar je navedel tov.